

Камянець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра історії України

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Джерелознавство історії України, мова викладання – українська
Викладачі	Комарницький О. Б. , професор кафедри історії України, доктор історичних наук, 067-951-65-26 ПШБ, посада, контактні телефони (за згодою)
Профайл викладачів	http://history.kpnu.edu.ua/komarnitskuj/ https://scholar.google.com.ua/citations?user=NlrwupcAAAAJ&hl=uk http://posek.km.ua/navchalniie-proces/komarnickiie-oleksandr-borisovich.html http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suak/corp.exe?&I21DBN=SAUA&P21DBN=SAUA&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0079313 https://www.facebook.com/search/top/?q=Олександр%20Комарницький
E-mail:	kob-1974@ukr.net
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=1548#section-0
Консультації	Групові консультації проводяться щотижня за графіком кафедри, індивідуальні – в другій половині всіх робочих днів

2. Анотація до курсу

В процесі становлення та розвитку незалежної Української держави не вщухає інтерес до нашої національної історії, уроків та досвіду минулого, що, в свою чергу, сприяє зростанню вимог до історичних досліджень.

За таких умов дослідники активізують пошук і скрупульозний аналіз джерельної бази, прагнуть об'єктивно відтворити історичний шлях розвитку України, очистити його від фальсифікацій, спотворень та ідеологічних нашарувань. У цьому відношенні зростає роль спеціальної галузі історичної науки – джерелознавства історії України, яке вивчає теорію історичних джерел і розробляє методи їх пошуку, опрацювання та одержання достовірної інформації про події, явища, процеси, персоналії. Від інтенсивної розробки проблем джерелознавства, опанування сучасними джерелознавчими методами значною мірою залежить процес інтеграції української історичної науки у світову.

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Джерелознавство історії України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 014 Середня освіта (Історія) за освітньо-професійними програмами «Середня освіта (Історія)», «Середня освіта (Історія та правознавство)».

На вивчення курсу відводиться 120 годин (4 кредити ECTS).

Джерелознавство історії України тісно пов'язане з всесвітньою історією, історією окремих регіонів, країн, епох, різних сфер суспільного розвитку, історіографією, архівознавством, археографією, історичною географією, археологією, етнографією, документознавством, музеєзнавством, кодикологією, бібліографією.

Програма та завдання навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні питання джерелознавства. Писемні джерела (писемні джерела зарубіжного походження з історії України найдавнішого часу; літописи, актові та діловодні документи).
2. Писемні джерела (періодична преса, описові, політичні та мемуарні твори, статистичні джерела). Неписемні джерела.

3. Мета та цілі курсу

Мета викладання навчальної дисципліни «Джерелознавство історії України» полягає в тому, щоб на тлі історичного процесу України розкрити особливості становлення та розвитку українського джерелознавства, навчити студентів об'єктивного підходу щодо вивчення історії нашого народу і держави лише на основі джерельної бази.

Основні завдання вивчення дисципліни «Джерелознавства історії України» є:

- донести до студентів поняття предмету і завдання дисципліни;
- ознайомити їх з теоретичними та методичними принципами пошуку, вивчення і використання історичних джерел;
- з'ясувати основні типи, групи і категорії джерел;
- домогтися засвоєння студентами історії українського джерелознавства та внеску найвидатніших істориків у його вивчення;
- навчити студентів об'єктивності при аналізі кожного історичного джерела, вмінню піддати його всебічному аналізу і науковій критиці, а також використанню в практичній діяльності у школі чи науці;
- розкрити студентам основний понятійний апарат і термінологію, якими оперує дисципліна.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати**:

- історію українського джерелознавства;
- підручники, посібники, довідники та монографічну літературу з курсу;
- основні персоналії істориків та їх внесок в українське джерелознавство;
- типи та категорії джерел з історії України та місця їх зберігання;
- понятійний апарат;

вміти:

- володіти фактичним матеріалом з джерелознавства історії України;
- виявити, класифікувати і кваліфіковано проаналізувати джерела;
- професійно використовувати джерела при вивченні певної теми в школі;
- навчити учнів аналізувати джерела та пов'язувати їх зміст з реальним життям;
- робити чіткі і об'єктивні висновки щодо еволюції історичних процесів лише на основі джерельної бази.

4. Формат курсу

Навчальний курс «Джерелознавство історії України» - стандартний, є органічною частиною обов'язкового компоненту нормативних навчальних дисциплін професійної підготовки. Стандартний, обсягом 120 годин (4 кредити), в тому числі 24 годин лекцій, 16 годин практичних занять і 80 годин самостійної роботи студентів для денної форми навчання і 8 годин лекцій, 6 годин практичних занять і 106 годин самостійної роботи – на заочній формі навчання. Завершується складанням заліку. Призначений окремо для денної та заочної форм навчання.

5. Результати навчання

Перелік компетентностей, здобуття яких гарантуватиме вивчення дисципліни

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері джерелознавства історії України та у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 3. Знання та розуміння предметної області професійної діяльності. ЗК 4. Здатність до усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами. ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК 9. Здатність до креативного та критичного мислення. ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 11. Навички міжособистісної взаємодії.

	<p>ЗК 12. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.</p> <p>ЗК 13. Здатність свідомо та соціально-відповідально діяти на основі етичних міркувань.</p> <p>ЗК 14. Готовність до усного і письмового спілкування в економічно-діловій сфері українською мовою.</p> <p>ЗК 15. Готовність до узагальнення знань та умінь, здатність застосовувати їх на практиці.</p> <p>ЗК 16. Здатність діяти на основі етичних міркувань.</p> <p>ЗК 17. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.</p> <p>ЗК 18. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК 1 Оволодіння студентами понять предмету і завдання дисципліни.</p> <p>СК 2 З'ясування теоретичних та методичних принципів пошуку, вивчення і використання історичних джерел.</p> <p>СК 3 Визначення основних типів, груп і категорій джерел.</p> <p>СК 4 Засвоєння історії українського джерелознавства та внеску найвидатніших істориків у його вивчення.</p> <p>СК 5 Здатність до об'єктивності при аналізі кожного історичного джерела, вміння піддати його всебічному аналізу і науковій критиці, а також використанню в практичній діяльності у школі чи науці.</p> <p>СК 6 Вивчення основного понятійного апарату і термінології, якими оперує дисципліна.</p> <p>СК 7 Досвід самостійної предметної діяльності – навчально-пізнавальної, аналітичної, синтетичної.</p> <p>СК 8 Здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте чи прочитане.</p> <p>СК 9 Навички красномовства.</p> <p>СК 10 Уміння наводити переконливі аргументи в процесі розмови.</p>

Прогнозовані результати вивчення навчального курсу:

- володіти фактичним матеріалом з джерелознавства історії України;
- виявити, класифікувати і кваліфіковано проаналізувати джерела;
- професійно використовувати джерела при вивченні певної теми в школі;
- навчити учнів аналізувати джерела та пов'язувати їх зміст з реальним життям;
- робити чіткі і об'єктивні висновки щодо еволюції історичних процесів лише на основі джерельної бази

6. Обсяг і ознаки курсу

Подати інформацію з робочої програми навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчального курсу
-------------------------	----------------------------------

	денна форма навчання	заочна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	014 Середня освіта (Історія) за освітньо-професійними програмами «Середня освіта (Історія)», «Середня освіта (Історія та правознавство)»	014 Середня освіта (Історія) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Історія)
Рік навчання/ рік викладання	четвертий /2023-2024	четвертий
Семестр вивчення	восьмий	восьмий
нормативна/вибіркова	вибіркова	вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС	4	4
Загальний обсяг годин	120 год.	120 год.
Кількість годин навчальних занять	40 год.	14 год.
Лекційні заняття	26 год.	8 год.
Практичні заняття	14 год.	6 год.
Семінарські заняття	0 год.	0 год.
Лабораторні заняття	0 год.	0 год.
Самостійна та індивідуальна робота	80 год.	106 год.
Форма підсумкового контролю	залік	залік

7. Пререквізити курсу

Навчальна дисципліна «Аграрна історія України» завершує теоретичну підготовку історика-магістранта. Передумови для вивчення дисципліни – вивчення опирається на базові знання з усіх історичних і філософських навчальних курсів, здобуті на бакалаврському рівні на I-III курсах, особливо під час вивчення «Історії України», «Основи наукових досліджень». Оскільки наступний етап навчальної діяльності студента пов'язаний із підготовкою випускової кваліфікаційної роботи, яка є самостійним науковим дослідженням, то формування всіх понять дисципліни найбільш ефективно реалізується в контексті обраної теми дослідження. Організація роботи студентів передбачає формування поняттєво-категоріального масиву інформації з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науково-технічною літературою, а також розв'язання проблемних наукових задач та ситуацій.

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

9. Політики курсу

Вивчення навчального курсу «Джерелознавство історії України» здійснюється на лекційних і практичних заняттях, які є обов'язковими для кожного студента. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. В разі пропуску таких занять, студенти отримують від викладача відповідні консультації та вивчають пропущені самостійно і особисто відповідають на кожне з них в усній чи письмовій формі, після чого в журналі робляться записи. Крім того, передбачено практику періодичного індивідуального і перехресного усного опитування, виконання письмових контрольних робіт; практичних, індивідуальних і самостійних завдань тощо. При цьому робиться акцент на дотриманні студентами професійної етики, наукової доброчесності і недопущення будь-якого прояву плагіату, фальсифікації, фабрикації. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикація джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Викладач особисто подає приклад дотримання академічної доброчесності передбачає і орієнтує в цьому студентів за допомогою: а) посилань на літературу і джерела інформації; б) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; в) надання достовірної інформації про методики і результатів досліджень, джерела використаної інформації та власну науково-педагогічну діяльність; г) контролю за дотриманням академічної доброчесності; д) виключно об'єктивного оцінювання результатів навчання.

Також викладач намагається в межах своїх можливостей контролювати дотримання студентами академічної доброчесності через: а) з'ясування, чи навчальні завдання виконувались ними самостійно; б) уточнення посилань на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; в) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; г) володіння достовірною інформацією про результати власної навчальної і наукової діяльності; формування вмінь і навичок використання методики досліджень і джерел інформації.

Особлива увага приділяється методичному забезпеченню з допомогою опорних лекцій, посібників, методичних рекомендацій, надання списку рекомендованої літератури, в тому числі надання доступу до електронної бази даних кафедри, використання мультимедійних презентацій, довідково-інформаційних інтернет-джерел. Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Схема курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	усього	у тому числі

		лекційні заняття	практичні заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуаль на робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні питання джерелознавства. Писемні джерела (писемні джерела зарубіжного походження з історії України найдавнішого часу; літописи, актові та діловодні документи)						
Тема 1. Вступ до джерелознавства історії України	17	2	-	-	15	-
Тема 2. Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел	2	2	-	-	-	-
Тема 3. Епіграфічні пам'ятки та писемні джерела вітчизняного і зарубіжного походження з історії України з найдавнішого часу до XII ст. н.е.	2	2	-	-	-	-
Тема 4. Українські літописи та хроніки. Історичні твори	8	2	6	-	-	-
Тема 5. Актіві історичні джерела X – першої половини XVII ст.	12	2	-	-	10	-
Тема 6. Актіві та діловодні історичні документи другої половини XVII - XVIIIст.	2	2	-	-	-	-
Тема 7. Актіві та діловодні документи російських і австрійських органів державного управління XVIII – початку XX ст.	15	-	-	-	15	-
Тема 8. Актіві джерела XX – початку XX ст.	4	2	2	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	62	14	8	-	40	-
Змістовий модуль 2. Писемні джерела (періодична преса; описові, політичні та мемуарні твори, статистичні джерела). Неписемні джерела						
Тема 1. Літературні твори. Пам'ятки публіцистики	12	-	2	-	10	-
Тема 2. Описові твори останньої чверті XVIII – початку XX ст	15	-	-	-	15	-
Тема 3. Статистичні джерела XVIII – початку XXI ст.	2	2	-	-	-	-
Тема 4. Періодична преса	2	2	-	-	-	-
Тема 5. Мемуарні твори. Джерела іноземного походження про Україну XIII – XVIII ст.	4	2	2	-	-	-
Тема 6. Політичні твори. Документи політичних	2	-	2	-	-	-

партій й організацій XIX – початку XX ст.						
Тема 7. Речові джерела	2	2	-	-	-	-
Тема 8. Зображальні джерела	2	2	-	-	-	-
Тема 9. Усні джерела	2	2	-	-	-	-
Тема 10. Лінгвістичні джерела	15	-	-	-	15	-
Разом за змістовим модулем 2	58	12	6	-	40	-
Разом годин	120	26	14	-	80	-

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекційні заняття	практичні заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні питання джерелознавства. Писемні джерела (писемні джерела зарубіжного походження з історії України найдавнішого часу; літописи, актові та діловодні документи)						
Тема 1. Вступ до джерелознавства історії України	17	2	-	-	7	-
Тема 2. Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел	8	-	-	-	6	-
Тема 3. Епіграфічні пам'ятки та писемні джерела вітчизняного і зарубіжного походження з історії України з найдавнішого часу до XII ст. н.е.	7	-	-	-	7	-
Тема 4. Писемні джерела періоду Київської Русі і Галицько-Волинського князівства	8	-	-	-	6	-
Тема 5. Українські літописи та хроніки. Історичні твори	2	-	2	-	-	-
Тема 6. Актів історичні джерела X – першої половини XVII ст.	15	-	-	-	7	-
Тема 7. Актів і діловодні історичні документи другої половини XVII - XVIIIст.	7	-	-	-	7	-

Тема 8. Актові та діловодні документи російських і австрійських органів державного управління XVIII – початку XX ст.	2	2	-	-	-	-
Тема 9. Актові джерела XX – початку XX ст.	2	-	2	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	68	4	4	-	40	-
Змістовий модуль 2. Писемні джерела (періодична преса; описові, політичні та мемуарні твори, статистичні джерела). Неписемні джерела						
Тема 1. Літературні твори. Пам'ятки публіцистики	15	-	-	-	6	-
Тема 2. Описові твори останньої чверті XVIII – початку XX ст	8	-	-	-	6	-
Тема 3. Статистичні джерела XVIII – початку XXI ст.	2	2	-	-	-	-
Тема 4. Періодична преса	2	2	-	-	-	-
Тема 5. Мемуарні твори. Джерела іноземного походження про Україну XIII – XVIII ст.	2	-	2	-	-	-
Тема 6. Політичні твори. Документи політичних партій й організацій XIX – початку XX ст.	8	-	-	-	6	-
Тема 7. Речові джерела	10	-	-	-	6	-
Тема 8. Зображальні джерела	10	-	-	-	6	-
Тема 9. Усні джерела	10	-	-	-	5	-
Тема 10. Лінгвістичні джерела	15	-	-	-	5	-
Разом за змістовим модулем 2	82	4	2	-	40	-
Разом годин	120	8	6	-	120	-

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Воронов В.І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій. Дніпропетровськ, 2003. 336 с.
2. Історичне джерелознавство: підруч. / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. Вид 2-ге. Київ, 2016. 502 с.
3. Комарніцький О. Б. Джерелознавство історії України: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів. Вид. 2-ге, доопр. і перероб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2014. 165 с.
4. Макарчук С. Джерелознавство історії України. Курс лекцій. Львів, 2008. 512 с.
5. Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська археографія : спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с.

11. Система оцінювання та вимоги

Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: семінарські заняття – 40 балів, модульна контрольна робота – 40 балів, самостійна робота – 10 балів, індивідуально-дослідні завдання – 10 балів.

Поточний і модульний контроль (100 балів)				Сума
Змістовий модуль 1 (50 балів)				100
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	Індивідуально-дослідні завдання	
20 балів	20 балів	5 балів	5 балів	
Змістовий модуль 2 (50 балів)				
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	Індивідуально-дослідні завдання	
20 балів	20 балів	5 балів	5 балів	

Оцінювання навчальних досягнень студентів проводиться у відповідності до таблиці шкал:

Рейтингова оцінка з	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою
---------------------	----------------------------------	-----------------------------	--

кредитного модуля (навчальної дисципліни)		статистичні значення (у %)	екзаменаційна	залікова
90-100	A (відмінно)	10	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	25	добре	
75-81	C (добре)	30		
67-74	D (задовільно)	25	задовільно	
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)			

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни „Аграрна історія України”

При оцінюванні рівня знань студента, відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка», аналізу підлягають:

- **характеристики відповіді:** цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- **якість знань** (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- **ступінь сформованості вміння поєднувати теорію і практику** під час розгляду ситуацій, практичних задач, в процесі політичної комунікації і соціалізації;

- **рівень володіння розумовими операціями:** вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- **досвід творчої діяльності:** уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- **самостійна робота:** робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння добувати інформацію з різноманітних джерел (нормативні, програмові; нормативні, преса), робота з комп'ютерною технікою, системою Internet .

Дані критерії є підставою для оцінювання рівня знань, умінь і навичок студентів на навчальних заняттях за дванадцятибальною системою:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно-	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за

дієвий)		допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
Високий (творчо- професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Якщо студент не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття студент має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Студенту, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Студент, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з невідповідністю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).